

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
Факультет фізичної культури, спорту та психології
Кафедра психології

Затверджено на засіданні кафедри математики і фізики

завідувач кафедри

О.О. Прокоф'єва
протокол № 10 від 19.01.2026 р.

Назва освітнього компонента <i>Обов'язковий/вибірковий</i>	ПСИХОЛОГІЯ <i>Обов'язковий</i>
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Назва спеціальності	014.04 Середня освіта
Назва освітньої програми	Середня освіта. Математика
Рік викладання	2026-2027
Семестр	5 семестр
Викладач	Шевченко Світлана Віталіївна, кандидат психологічних наук, доцент
Посилання на профайл викладача	http://inst.mdpu.org.ua/navchalno-naukovij-institut-sotsial/kafedra-psiologiyi/sklad-kafedry-psyhologiyi/shevchenko-svitlana-vitaliyivna/
Контактна інформація та комунікація (зворотний зв'язок) з викладачем	Онлайн-консультації у робочий час: через систему центру освітніх дистанційних технологій, e-mail - Svetlanashev1986@gmail.com
Сторінка освітнього компоненту на сайті ЦОДТ	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=6836

АНОТАЦІЯ

В курсі здобувач ознайомиться з особливостями психічного розвитку особистості в онтогенезі на різних вікових етапах, різними науковими підходами до розвитку психіки; сформуєть уявлення про методи вивчення особливостей її розвитку на різних етапах онтогенезу

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета: формування у системному вигляді сучасних уявлень про психічний розвиток людини від народження до смерті; завдання сталої системи наукових категорій і понять, за допомогою яких у психології описується фактологічне різноманіття проявів психічного життя людини; ознайомлення студентів з основними періодами еволюції людини як психічної істоти й специфікою кожного вікового ступеню; формування у студентів уміння аналізувати факти дитячого розвитку; розрізняти стратегії, методи й методики дослідження розвитку дитини; за зовнішньою картиною дитячого поведіння виділення закономірності розвитку; на прикладі аналізу найбільш великих наукових теорій бачення невирішених проблем вікової психології.

Завдання:

- опанування фундаментальними теоретичними засадами вікової психології.
- формування уявлення про місце вікової психології в контексті інших психологічних дисциплін, зв'язку з іншими суміжними дисциплінами (загальної психології, антропології, психофізіології й анатомії ЦНС. Необхідні знання в галузі філософії, логіки, фізіології ВНД, зоопсихології й порівняльної психології.).
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними методами досліджень вікової психології.
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із загальнопсихологічними фундаментальними проблемами, вирішуваними вікової психології.
- розвиток практичних навичок в процесі застосуванні діагностичних методик, навчити інтерпретувати одержані дані відповідно до завдання, скласти висновок на основі одержаних результатів.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧАМИ

ЗК-5. Володіння комунікативними навичками, здатність проявляти емпатію. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня

ЗК-8. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети

ЗК-10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку математики, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-13. Навички міжособистісної взаємодії, здатність до толерантної поведінки, до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-15. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, використовуючи сучасні й ефективні методики і технології навчання в тому числі інформаційно-комунікаційні технології.

ФК-3. Здатність інтегрувати знання з математичних дисциплін, педагогіки, психології та історії науки для розв'язання професійно орієнтованих завдань.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР-2. Обґрунтовує підходи до навчання і виховання у закладах загальної середньої освіти; аналізує педагогічні концепції та освітні технології.

ПР-7. Дотримується етичних норм, проявляє повагу до різноманіття, ініціює конструктивну взаємодію у професійному колективі.

ПР-21. Створює безпечне освітнє середовище, працює в команді, підтримує співпрацю з батьками та колегами.

ПР-22. Організовує навчальну діяльність учнів із фокусом на розвиток критичного мислення, самостійності та інформаційної грамотності.

SOFT-SKILLS, ЯКІ ФОРМУЮТЬСЯ В ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТІ

- Критичне мислення
- Когнітивна гнучкість
- Комунікативні здібності
- Аналітичне мислення
- Саморозвиток
- Організація простору
- Клієнтоорієнтованість

- адаптивність

ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	лекції	Семінарські заняття	самостійна робота
К-сть годин – 90 годин (ECTS – 4 кредити)	16	16	58

Підсумковий контроль – екзамен

ПОЛІТИКА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Під час занять вітається активне включення здобувачів в обговорення, виконання практико-орієнтованих завдань, створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи в різних галузях психологічної практики, дотримується студентоцентрикований підхід до здобувачів. При оцінюванні враховується пізнавальна активність, креативність здобувачів, глибина засвоєного матеріалу.

Завдання викладач надає наприкінці заняття, а також висвітлює на сторінці Центру дистанційних освітніх технологій.

При опануванні курсу слід дотримуватись академічної доброчесності. Роботи повинні бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування (в т.ч. із використанням мобільних девайсів), втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності є підставою незарахування роботи викладачем. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувач повинен повторно виконати роботу. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування (наприклад, сервіс центру дистанційних освітніх технологій).

Здобувачі вищої освіти можуть брати участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) <https://nuwm.edu.ua/sp/akademichnadobrochesnistj>

Здобувачі мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті.

Освітній процес під час військового стану здійснюється у синхронно-асинхронному форматі з обов'язковим дотриманням безпекового режиму під час повітряних тривог.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем	Кількість годин				Рекомендована література
	л	пр	ср	всього	
Блок I. Теоретико-методологічні основи вікової психології					
Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки	2	2	4	8	1-23

Тема 2. Виникнення і розвиток вікової психології	-	-	4	4	
Тема 3. Психічний розвиток людини та його особливості	-	-	6	6	
Тема 4. Детермінанти психічного розвитку дитини	2	2	4	8	
Тема 5. Теорії психічного розвитку людини			4	4	
Тема 6. Вікова періодизація психічного розвитку людини	2	2	4	8	
Блок II. Генезис психологічного розвитку дитини від народження до молодшого шкільного віку					
Тема 7. Зародження психіки дитини в пренатальному періоді	-	-	6	6	
Тема 8. Психічний розвиток новонародженого та немовляти	2	2	4	8	1-23
Тема 9. Психологічні особливості дітей раннього віку	2	2	4	8	
Тема 10. Психічний розвиток дитини дошкільного віку	2	2	4	8	
БЛОК III. Детермінанти психічного розвитку дитини в період шкільного навчання					
Тема 11. Психологія молодшого школяра	2	2	4	8	1-23
Тема 12. Психічний розвиток підлітків	-	-	6	6	
Тема 13. Психологія юнацтва	2	2	4	6	
Разом	16	16	58	90	

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

<p>Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, об'єкт, предмет і завдання вікової психології. 2. Основні етапи розвитку вікової психології 3. Методологічні засади вікової психології 4. Структура та міжпредметні зв'язки вікової психології 5. Основні методи вікової психології
<p>Тема 2. Виникнення і розвиток вікової психології</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зародження знань з вікової психології у давньому світі 2. Ідеї вікової психології у середньовіччі та в епоху Відродження 3. Ідеї вікової психології в епоху Просвітництва 4. Становлення вікової психології у XIX — на початку XX ст. 5. Загальні тенденції розвитку вікової психології у другій половині XX — на початку XXI ст. 6. Виникнення і розвиток вікової психології в Україні
<p>Тема 3. Психічний розвиток людини та його особливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття про психічний розвиток 2. Особливості психічного розвитку людини 3. Показники психічного розвитку 4. Поняття про вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення 5. Основні закономірності психічного розвитку людини

Тема 4. Детермінанти психічного розвитку дитини

1. Поняття про фактори та умови психічного розвитку людини.
2. Біологічна основа як фактор розвитку психіки, її складові компоненти.
3. Соціальне середовище як умова та джерело психічного розвитку особистості.
4. Активність особистості як детермінанта розвитку психіки.

Тема 5. Теорії психічного розвитку людини

1. Основні підходи до розуміння психічного розвитку людини.
2. Біогенетичні підходи до психічного розвитку
3. Психоаналітичне тлумачення психічного розвитку
4. Теорії соціального навчання
5. Когнітивний підхід до психічного розвитку
6. Аналіз базових вітчизняних концепцій психічного розвитку

Тема 6. Вікова періодизація психічного розвитку людини

1. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку. Одиниці поділу онтогенезу
2. Вікова періодизація психічного розвитку людини
3. Критерії вікової періодизації психічного розвитку людини
4. Поняття про кризи та сенситивні періоди психічного розвитку людини

Тема 7. Зародження психіки дитини в пренатальному періоді

1. Зміст стадій пренатального розвитку дитини
2. Вплив особливостей пренатального розвитку дитини на її психіку
3. Вплив процесу народження на психіку дитини

Тема 8. Психічний розвиток новонародженого та немовляти

1. Психологічні особливості фази новонародженості
2. Психічний розвиток немовляти

Тема 9. Психологічні особливості дітей раннього віку

1. Соціальна ситуація розвитку переддошкільнят
2. Динаміка провідної діяльності в ранньому віці
3. Особливості розвитку пізнавальної сфери перед дошкільника
4. Формування особистості дитини раннього віку. Криза 3-ох років

Тема 10. Психічний розвиток дитини дошкільного віку

1. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку
2. Ігрова діяльність - провідна для дошкільного віку
3. Розвиток пізнавальної сфери дошкільнят
4. Базові особистісні новоутворення дитини дошкільного віку
5. Шкільна зрілість дошкільнят, її зміст та складові компоненти

<p>Тема 11. Психологія молодшого школяра</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи 2. Взаємини молодшого школяра з дорослими та ровесниками 3. Учіння як провідна діяльність молодшого шкільного віку 4. Новоутворення пізнавальної та особистісної сфер молодшого школяра
<p>Тема 12. Психічний розвиток підлітків</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив фізичного та фізіологічного розвитку підлітка на його психіку 2. Соціальна ситуація розвитку підлітків 3. Спілкування підлітків з дорослими 4. Спілкування підлітків з ровесниками 5. Пізнавальні надбання підліткового віку 6. Особистісні зміни підлітків
<p>Тема 13. Психологія юнацтва</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці 2. Розумовий розвиток юнаків 3. Формування особистості в юнацькому віці

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1	Компетентнісно-орієнтоване завдання (10 балів)
2	Компетентнісно-орієнтоване завдання (10 балів)
3	Компетентнісно-орієнтоване завдання (10 балів)

Докладний опис завдань для самостійної роботи представлений на сайті ЦОДТ.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми і засоби оцінювання
ПР-2. Обґрунтовує підходи до навчання і виховання у закладах загальної середньої освіти; аналізує педагогічні концепції та освітні технології.	опрацювання наукових досліджень, аналітичний метод, синтетичний метод, пояснювально-ілюстративний метод, мозковий штурм, пізнавальні дискусії, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: фронтальне опитування, тестове опитування, компетентнісно-орієнтовані завдання, структурно-логічна схема Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
ПР-7. Дотримується етичних норм, проявляє повагу до різноманіття, ініціює конструктивну взаємодію у професійному колективі.	демонстрація, опрацювання наукових досліджень, аналітичний метод, пошуковий метод, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: практичні завдання, структурно-логічна схема, підготовка та захист презентацій Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
ПР-21. Створює безпечне освітнє середовище, працює в команді, підтримує	Мозковий штурм, спостереження і аналіз випадків, аналітичний метод, синтетичний метод,	Поточний контроль: індивідуальне (письмове) опитування, компетентнісно-

співпрацю з батьками та колегами.	пізнавальні дискусії, пошуковий метод, створення ситуацій пізнавальної новизни	орієнтовані завдання, творчі завдання Підсумковий контроль: письмовий екзамен.
ПР-22. Організовує навчальну діяльність учнів із фокусом на розвиток критичного мислення, самостійності та інформаційної грамотності.	Мозковий штурм, бесіда, дидактична дискусія, демонстрація, пошуковий метод, аналітично-синтетичний метод, створення ситуацій пізнавальної новизни	Поточний контроль: компетентнісно-орієнтовані завдання, групове опитування, підготовка та захист презентації Підсумковий контроль: письмовий екзамен.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ФОРМ І ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/> та «Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у МДПУ імені Богдана Хмельницького» <https://mdpu.org.ua/universitet/informatsiya-shho-pidlyagaye-oprilyudnennyu/dokumenti-vishhogo-navchalnogo-zaklad/polozhennya-z-organizatsiyi-osvitnogo-p/>.

Бально-накопичувальна система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожного освітнього компонента містить поточний, підсумковий контроль знань та оцінювання самостійної роботи. Робота здобувачів на навчальних заняттях оцінюється за видами навчальної діяльності. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні роботи здобувачів на навчальних заняттях складає 30 балів. Самостійна робота є видом навчальної діяльності здобувача, яка підлягає оцінюванню. Викладач визначає види самостійної роботи здобувачам. Максимальна сумарна кількість балів при оцінюванні самостійної роботи здобувачів складає 30 балів.

Підсумковий контроль знань – вид контролю, який проводиться наприкінці навчального семестру у формі екзамену, заліку/диференційного заліку.

Загальний бал (ЗБ) з освітнього компонента складається з суми балів, отриманих за навчальну, самостійну роботу та підсумковий контроль знань.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи (КР), загальний бал рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено проходження навчальної практики (НП), загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + НП) / 2$, де ЗБ ОК = 100 балів; НП = 100 балів.

Якщо освітнім компонентом передбачено виконання курсової роботи та проходження навчальної практики, загальний бал (ЗБ) рахується за формулою: $ЗБ = (ЗБ\text{ ОК} + КР + НП) / 3$, де ЗБ ОК = 100 балів; КР = 100 балів; НП = 100 балів.

Бально-накопичувальна система здобувача з освітнього компонента				
Види навчальної діяльності здобувача, які підлягають оцінюванню	Робота на навчальних заняттях (максимальний сумарний бал – 30):			
	Виконання практичних завдань	5	5	5
	Творче завдання	5	5	
	Тестування	5		
	Самостійна робота студента (максимальний сумарний бал – 30):			
	Компетентнісно-орієнтоване завдання	10		
	Компетентнісно-орієнтоване завдання	10		
	Компетентнісно-орієнтоване завдання	10		
	Підсумковий контроль: екзамен (максимальний бал – 40)			
	Загальний бал (максимальний бал – 100)			

Оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Усна відповідь, виконання практичних завдань	<p>5 балів:</p> <p>5- Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>4- Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями</p> <p>3-Студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p>

	2-Студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки
Тести для поточної роботи	5 балів: <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), а також відобразив у рецензії власне відношення до проблеми і до роботи в цілому; склав 10 тестових завдань; – 4 бали – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), склав 10 тестових завдань; – 3 бали – студент глибоко проробив роботу вченого, здійснив широкий аналіз зазначеної проблеми, вірно відображено ідею автора та основні моменти книги (монографії, статі), але у рецензії не відображено власне відношення до проблеми і до роботи в цілому, склав менше ніж 10 тестових завдань; – 2 бали – спостерігаються суттєві помилки, студент не достатньо продемонстрував знання наукової праці вченого, не склав 10 тестових завдань;
Творчі завдання	5 балів: <ul style="list-style-type: none"> – 5 балів – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, – 4 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено широкий аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 3 бали – творчі завдання виконано згідно вимог, зміст відповідає темі, представлено достатній аналіз проблеми, але є деякі недоліки у тексті, – 2 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, невідповідність вимогам щодо оформлення, плагіат.
Компетентнісно-орієнтовні завдання (таблиця, презентація тощо).	10 балів: <ul style="list-style-type: none"> – 10 балів – таблицю складено відповідно до змісту лекцій, презентація таблиці - 9-7 бали – таблицю складено відповідно до змісту лекцій, але є несуттєві неточності в змісті, презентація таблиці; – 6-4 бали – таблицю складено не відповідно до змісту лекцій, помилки щодо оформлення, презентація таблиці; – 3-1 бали – зміст не відповідає темі, є багато недоліків, презентація таблиці; – 10 балів – презентація містить не менш ніж 15 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об'єктів, малюнків, фото тощо; – 9-7 бали – презентація містить не менш ніж 12 слайдів, зміст слайдів відповідає темі лекцій, фон та текст – зручні для сприйняття, наявність схем, таблиці, смарт-об'єктів, малюнків, фото тощо; – 6-4 бали – презентація містить 10 і меншу кількість слайдів, текст та фон заважають сприймати інформацію, недостатня кількість демонстраційного матеріалу (таблиці, діаграми, схеми, малюнки тощо), – 3-1 бали – зміст презентації не відповідає темі, візуально не сприймається, плагіат

Підсумковим контролем на освітньому компоненті є письмовий екзамен, на його складання надається 40 балів. Іспит включає 2

теоретичні питання (по 10 балів за відповідь на 1 питання), 1 практико-орієнтовне завдання (10 балів) та 10 тестових завдань (по 1 балу за відповідь) з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту. Критерії оцінювання підсумкового контролю подано нижче

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

Характеристика критеріїв оцінювання знань	Якісна шкала	Оцінювання теоретичного питання, практичного завдання	За 40 бальною шкалою
<p>Високий рівень Характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.</p>	відмінно	9-10	36-40
<p>Високий рівень Характеризується глибокими і міцними знаннями – з предмета, уміннями застосувати знання, творча, навчальна діяльність має частково дослідницький характер, позначена уміннями самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особистісну позицію.</p>	добре	8	33-35
<p>Достатній рівень Характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними. Студент самостійно засвоює знання у стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, синтезом, узагальненням, порівнянням, абстрагуванням), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки.</p>	добре	6-7	30-32
<p>Середній рівень Знання неповні, поверхневі. Студент відновлює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. Здатний вирішувати завдання за зразком. Володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.</p>	задовільно	5	27-29
<p>Початковий рівень Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.</p>	задовільно	3-4	24-26
<p>Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач.</p>	Не зараховано (з можливістю повторного складання)	2-3	21-23
<p>Незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватись при виконанні практичних задач, незнання основних фундаментальних</p>	Не зараховано (з	0-1	1-20

положень	обов'язковим повторним вивченням освітнього компонента)		
----------	---	--	--

Оцінювання результатів навчання в Університеті здійснюється відповідно до 100-бальної шкали:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ОТРИМАНИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, отриманих в неформальній освіті. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання у процесі неформальної освіти в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького <http://surl.li/lgwzd>

Викладач надає здобувачам актуальну інформацію про підвищення рівня професійної підготовки та можливе перезарахування результатів, отриманих у неформальній освіті. Такі рекомендації надаються здобувачам на сторінках освітніх компонентів на ЦОДТ, а також в telegram-групах.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. Аханова А. В. Вікова психологія в схемах та таблицях. Методичний посібник/ Аханова А.В.- Л.: ЛПК, 2019.- 76 с.
2. Вікова психологія: Навчальний посібник. – Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. – 108 с.
3. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2011. – 112 с.
4. Гуцуляк Н. М., Рудюк Н. Г. Вікова психологія: Курс лекцій. – Чернівці: Рута, 2007. – 95 с.
5. Забродський М.М. Вікова психологія: Навч. посібник. - К.: Міжрегіон. акад. упр. персоналом, 2002. – 103 с.
6. Загальна і вікова психологія : Практикум : Навчально-методичний посібник. / Н.П. Панчук. – Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2018. – 168 с.
7. Католик Г., Калька Н. Психологія особистості (в схемах, презентаціях і таблицях): навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 158 с.

8. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт»., 2020. 384 с.
9. Мудрак І.А. Психологія (Вікова, педагогічна та спеціальна психологія): методичні рекомендації до практичних занять. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 30 с.
10. Мухіна Л. М. Вікова та педагогічна психологія : методичні рекомендації для дистанційної та самостійної форми навчання. Миколаїв: НУК ім. адмірала Макарова, 2022. 111 с.
11. Новікова Ж. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник. Львів, Видавництво: [Львівська політехніка](#), 2022 – 148 с.
12. Павелків Р. В. Вікова психологія: Підруч. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
13. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
14. Педагогічна психологія: навч. посіб. / Р. А.Калениченко. – Київ : КНУБА, 2023. – 196 с.
15. Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.М. Дзюба, О.Г. Коваленко; за ред. проф. В. Ф. Моргуна. – П., 2013. – 172 с.
16. Психологія життєвих криз особистості : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ, БДПУ, 2016. – 193 с.
17. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2006. – 359 с.
18. Самошкіна Л. М. Вікова психологія / Під ред. Е. Л. Носенко; Дніпропетр. нац. Ун-т та ін. – Д., 2006. – 247 с.
19. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія. – К.: ЦУЛ, 2012. – 376 с.
20. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В., Булах І. С., Зелінська Т. М. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. – Вид. 2–е, доп. – К.: Каравела, 2007. – 400 с.
21. Терлецька Л.Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручн. – К.: ВД Слово, 2013. – 606 с.
22. Учитель І. Б. , Сурякова М. В., Батраченко І. Б. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник [електронне видання]: — Дніпро: Середняк Т. К., 2021, — 162 с.
23. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини: Навч. посіб. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2001. – 194 с.

Додаткова

1. Горбаль І. Порівняльний аналіз уявлень молоді та літніх людей про суб'єктивне благополуччя у старості /І.Горбаль // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2016. - 6 (303). – С. 256-263.
2. Горбаль І. С. Психологічні детермінанти суб'єктивного благополуччя у пізній дорослості /І.С. Горбаль// *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. - Кіровоград: Імекс-ЛТД. – 2013 – XI. - 6 / 1. – С. 211-218.
3. Горбаль І. С. Соціально-психологічні особливості ціннісних орієнтацій у пізній дорослості /І.С. Горбаль // *Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С.Костюка Національної АПН України* / За ред. С. Д. Максименка. – 2012. – XIV. – 3. – С. 35-43.
4. Кутішенко В. П., Ставицька С. О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2012. – 448 с.
5. Старовойтенко Н. В. Вікова і педагогічна психологія: Практикум. – Черкаси: ЧДТУ, 2003. – 51 с.
6. Щотка О. П., Бойправ М. Д., Пісоцький В. П. Вікова психологія: Практикум: керівництво до практ. і лаб. занять. – Ніжин, 2006. – 307 с.
9. Bernstein D.A. Psychology / D.A. Bernstein, E.J. Roy, T.K. Srull, C.D. Wickens. - 2 ed. - USA: Houghton Mifflin Company, 1991. – 740 p. + ind.
10. Developmental Psychology. An advanced text book. - 3 edition. / edited by Marc H. Bornstein, Michael E. Lamb. - USA: LEA Publishers, 1992. – 848 p.

11. Lawrence A. Pervin, Oliver P. John. Personality. Theory and research / - 7 edition. - USA: John Wiley & Sons, Inc., 1997. – 578 p.
12. N.A. Sprinthall, W.A. Collins. Adolescent psychology. A developmental view. - 3 ed. - USA: McGraw-Hill, 1995. – 593 p.
13. Ross Vasta, Marshall M. Haith, Scott A. Miller Child psychology. The modern science. - 3 edition. - USA: John Wiley & Sons, Inc., 1999. – 132 p.
14. Passer M.W. Psychology. Frontiers and Applications / Michael W. Passer, Ronald E. Smith. – 1st ed. – McGraw-Hill, 2001. – 703, [107] p.: ill.
15. Santrock J. W. Psychology / John W. Santrock. – 7th edition. - McGraw-Hill, 2002. – 697, [76] p.: ill.
16. Bee Helen The Developing Child / Helen Bee, Denise Boyd. – 10th ed. – Pearson, 2004. – 564 p.
17. Kassin, Saul Psychology / Saul Kassin. – 4th ed. - Prentice Hall, 2004. – 826 p.
18. Personality Theory and Assessment. Personality Theory and Models. Vol.1 / edited by Gregory J. Boyle, Gerald Matthews, Donald H. Saklofske. - SAGE Publications, 2008. - 783, [24] p.

Періодичні видання:

1. Педагогіка і психологія 2012-2019
2. Шкільному психологу. Усе для роботи 2016-2020
3. Психологія і суспільство – Режим доступу: <http://journals.uran.ua/index.php/1810-2131>
4. Технології розвитку інтелекту: електронний журнал
Режим доступу : <http://psytir.org.ua>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року) – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 9-23 http://zu.edu.ua/spf/psihol_vkl.html
2. <http://pidruchniki.com>
3. <http://psylib.kiev.ua/>
4. <https://studme.com.ua>
5. <https://www.obozrevatel.com>
6. psylist.net